

Beogradska filharmonija
Sezona 2021/22

Baš smo vas se uželeli

Petak, 24. septembar 2021.

Džon Akselrod
Behzod Abduraimov, klavir

Dmitrij Šostakovič
Svečana uvertira

Trajanje: oko 7 minuta

Sergej Prokofjev
Koncert za klavir i orkestar br. 2 u ge-molu op. 16

Andantino; Allegretto; Andantino
Scherzo; Vivace
Intermezzo; Allegro moderato
Allegro tempestoso

Trajanje: oko 31 minut

Petar Iljič Čajkovski
Simfonija br. 4 u ef-molu op. 36
Andante sostenuto – Moderato con anima, in movimento di valse
Andante in modo di canzona
Scherzo. Pizzicato ostinato. Allegro
Finale. Allegro con fuoco

Trajanje: oko 44 minuta

Petnaest grandioznih simfonija obeležilo je kompozitorski opus **Dmitrija Šostakoviča** (1906-1975), koji je upotpunjen brojnim operama, baletima, filmskom i džez muzikom, solističkim i kamernim delima. Iako je bio u stalnom sukobu sa Staljinovim režimom, Šostakovič je istovremeno predstavljao ponos sovjetske muzike. Zahvaljujući uspešnim mladalačkim delima, pre svega Prvoj simfoniji, njegovo ime postalo je poznato širom sveta. Tražeći predah od velikih formi, kompozitor se tek posle Desete simfonije na kratko okrenuo malom formalnom obliku. Povodom obeležavanja 37. godišnjice Oktobarske revolucije, dirigent Vasilij Neboljšin je od Šostakoviča, koji je u to vreme bio muzički konsultant u Boljšoj teatru, 1954. godine naručio kratko, efektno delo za otvaranje. Napisana za tri dana, **Svečana uvertira** postala je jedno od njegovih najizvođenijih dela.

Ovo ostvarenje koje dočarava atmosferu od svečanih fanfara do divljeg galopa sa trijumfalnom kadencom na kraju, donosi briljantnu orkestraciju, grandiozno i poletno raspoloženje i snažnu ritmičku energiju. Nekoliko godina kasnije, uvertira je prerađena za ansambl limenih duvačkih instrumenata, pa se i danas često izvodi u tom aranžmanu.

Sergej Prokofjev (1891-1953) je napisao prva dva klavirska koncerta još kao student Petrogradskog konzervatorijuma. Već je sa njima ustanovio svoj stil, koji ga je distancirao od tradicionalnih ideja kolega. Na premijeri u Pavlovsku, Prvi koncert za klavir i orkestar (1912) je šokirao kritičare bravuroznom i egzibicionističkom tehnikom. Sledeće delo istog žanra, **Koncert za klavir i orkestar br. 2**, Prokofjev je započeo naredne godine sa idejom da dosegne veću emotivnu dubinu, ali i virtuoziitet. Premijera je izazvala dotad neviđeni skandal, ali i probudila drugačija mišljenja. Podstaknut dobrim komentarima, Prokofjev se zaputio u Zapadnu Evropu, gde je nekoliko godina kasnije zbog izgubljenog notnog materijala rekonstruisao partituru *iz glave*.

Umesto tradicionalnog trostavačnog ciklusa, kompozitor se odlučio za sonatnu simfonijsku formu sa tradicionalnim rasporedom. Tempa poslednja tri stava imaju minimalne razlike, a lagani stav praktično ne postoji. Jedina lirska tema neuobičajeno je prva tema prvog stava, dok je najveći deo razvojnog dela prepušten solističkom partu u monumentalnoj, virtuoornoj kadenci. Skerco na mestu drugog stava je *perpetuum mobile*, dok intermeco na mestu trećeg stava ne donosi mir koji

uobičajeno sugerije, već donekle groteskni marš. Finale je borba soliste i orkestra sa umetnutim interludijumom i još jednom raskošnom kadencom pre nego što nastupe moćni disonantni akordi.

Petar Iljič Čajkovski (1840-1893) je 1878. godine komponovao **Četvrtu simfoniju** op. 36 u ef-molu i posvetio je svojoj meceni Nadeždi fon Mek. Iste godine je premijerno izvedena, pod upravom Nikolaja Rubinštajna. Kompozitor ju je nazvao *muzička ispovest duše*, a predstavljala je početak nastanka ostvarenja koju su okarakterisana kao duboke psihološke drame. Glavna tema je borba čoveka sa sudbinom, koju ipak pobeđuje. Ona je glavna nit svih stavova dela.

Prvi stav donosi dramaturški zaplet najavljen već u početnim fanfarama, kao motiv sudbine, koji prerasta u novu temu čovekove volje. Drugu temu, svetlu i lirsku, ubrzo prekida motiv sudbine. Razvojni deo karakteriše sukob motiva sudbine i prve teme. U dramskoj kulminaciji dominira prva tema, koja na kraju stava zvuči kao pobeda čoveka nad sudbinom. Drugi stav je koncipiran kao široka lirski poema i melanholični predah sa umetnutim plesnim odsekom. Takva atmosfera, udaljena od borbe, produžava se i u trećem stavu. Tu se umanjuju jarke životne slike kroz različite muzičke materijale – narodnu pesmu koja se nekad izvodila uz balalajku (*pizzicato*), zatim melodiju ulične pesme bliske ruskim plesovima i na kraju nove marševske teme, koju donosi duvački korpus. *Ako ti sam ne nalaziš motiv za radost, pogledaj druge ljude. Idi u narod. Gledaj, kako on ume da se veseli* – pisao je Čajkovski o muzici četvrtog stava. Moćni zvuk orkestra autor je suprotstavio motivima ruske narodne pesme *U polju je stajala breza*, koja se transformiše do crta lirske žalosti. Smenjuje je tema sudbine, a nju opet nova tema čoveka koji pobeđuje sudbinu.

Danica Maksimović